

«بسم الله الرحمن الرحيم»

مقالات جشنواره رشد هشتم

مدرسه علمیه ریحانه النبی (س) شهرستان شادکان

موضوع: نقش حوزه های علمیه خواهران در پیاده سازی الگوی عفاف و حجاب

استاد راهنما

معصومه عبادی

محققان

شهلا مقدم – اسماء بالدی – کوثر نجومی

طلاب سطح (۲)

نقش حوزه های علمیه خواهران در پیاده سازی الگوی عفاف و حجاب

شہلا مقدم^۱

چکیده

اگرچه زن و مرد در جوهر و ماهیت انسانیت یکسانند و تمایزی در حقیقت و نوع آنها نیست، ولی تفاوت‌هایی نیز با یکدیگر دارند که به ویژگی‌های جسمانی و روانی آنها بازمی‌گردد، به گونه‌ای که تفاوت طبیعی و تکوینی میان زن و مرد، مطلبی غیرقابل انکار است. دین اسلام با حضور زن در جامعه مخالف نمی‌باشد، اما برای حضور زن در جامعه شرایطی براساس ویژگی‌های طبیعی زن (جسمی، روحی و ...) نوع کشش و ارتباطی که میان مرد و زن وجود دارد معین کرده است. هدف از این پژوهش، به دست آوردن ملاک‌ها و معیارهایی است که اسلام درباره حضور اجتماعی زن بیان کرده است. بنابراین، این پژوهش تلاش دارد با روش اسنادی و مطالعه آیات و روایات، به بیان ویژگی‌ها و ملاک‌های حضور اجتماعی زنان بپردازد.

کلید واژه: حیا، حجاب، عفت.

^۱ - سطح ۳، حوزه علمیه ریحانه النبی (ص). www.alham57@gmail.com

مقدمه

مکتب اسلام با طرح مسئله حجاب به این نکته تأکید میکند که حضور زن در اجتماع امری قابل پذیرش است و برای فراهم کردن تمهیدات لازم جهت حضور سالم او در اجتماع و ایجاد امنیت لازم، پوشش شرعی و حجاب در برابر نامحرمان را مطرح کرده است. بنابراین، عصاره و مغز حجاب، حضور مثبت و سازنده زن است. مسئله حجاب از آن جهت که خطابش با زنان است به نیمی از جمعیت جامعه مربوط است و از آن جهت که در تنظیم روابط زن و مرد نقش دارد به همه افراد جامعه مربوط میشود.. حجاب و پوشش اسلامی یکی از اوامر انسان ساز الهی و یکی از احکام حیات بخش اسلام در زندگی طیبیه و منطبق بر فطرت بشر و مبتنی بر نیازها و شرایط روانی او و زمینه ساز پویایی و کمال انسانی فرد و جامعه است. رعایت حجاب نه تنها برای خود زن ارزش می آفریند بلکه خانواده، اجتماع و... را نیز تحت تأثیر قرار میدهد. حجاب دستوری مهم از جانب خداوند است که برای حفظ حقوق زن و پاسداشت حرمت او در اجتماع وضع شده است. حجاب فواید بسیاری در بعد فردی و اجتماعی و خانوادگی برای افراد دارد. همانطور که رعایت حجاب به عنوان امری ضروری مفید است، عدم رعایت آن نیز پیامدهایی منفی را به همراه دارد و باعث ایجاد ناهنجاریهای اجتماعی و فردی میشود. نقش حوزه های علمیه خواهران در پیاده سازی الگوی عفاف و حجاب چیست؟ در مقاله حاضر با بررسی اهمیت حجاب و علل بدحجابی، پیامدهای بدحجابی به صورت علمی و کاربردی بررسی میشود که پاسخی برای نقش حوزه علمیه در پیاده سازی الگوی عفاف و حجاب است.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- مفهوم عفاف و حیا

عفاف و عفت از ریشه عفف به معنای خودداری از آنچه حلال و زیبا نیست، می باشد.^۱ در قاموس قرآن، به معنای مناعت آمده است. حالت نفسانی است که از غلبه شهوت بازدارد؛ پس باید عقیف به معنای خود نگهدار و با مناعت باشد.^۲

راغب در مفردات عفت را به حصول حالتی نفسانی که مانع از غلبه شهوت بر انسان است، معنا نموده است.^۳

در قرآن کریم، عفاف به دو صورت "یستعفف" و "تعفف" و مجموعاً در چهار آیه مبارکه آمده است. عفاف با توجه به متن آیه، معانی گوناگونی می پذیرد که می توان از آن به ابعاد عفاف یاد نمود:^۴ عفت به معنای خویشتن داری به موقع اظهار نیاز (بقره: ۲۷۳)، عفت به معنای قناعت (نساء: ۶)، عفت به معنای پاک دامنی (نور: ۳۳)، عفاف به معنای رعایت حجاب (نور: ۶۰)

عفاف اصطلاحی اخلاقی است و عالمان اخلاق، عفاف را یکی از مهم ترین فضایل اخلاقی دانسته و در مورد آن سخن رانده اند. ملا احمد نراقی درباره عفت می گوید: عفت عبارت است از مطیع و منقاد شدن قوه شهویه از برای قوه عاقله. عفت عبارت است از رهایی از دست

^۱ - ابن منظور، بی تا، ص ۲۹۰.

^۲ - قرشی، ۱۳۷۲، ج ۵، ص ۱۸-۱۹.

^۳ - راغب اصفهانی، بی تا، ص ۵۷۳.

^۴ - طرقي اردکاني، ۱۳۸۹ ص ۸-۴.

هوا و هوس و خلاصی از بندگی قوه شهویه^۱ با جمع بندی تعاریف اصطلاحی و اخلاقی عفاف، می توان گفت: این واژه، به معنای کنترل شهوت در حد اعتدال و تبعیت آن از عقل است. لازم به ذکر است که عفاف دارای مفهوم عام و خاص است؛ مفهوم عام آن، خویشتن داری در برابر هرگونه تمایل افراطی و نفسانی است و مفهوم خاص آن، خویشتن داری در برابر تمایلات بی بندوباری جنسی است.^۲ آنچه در روابط زن و مرد، مورد توجه است، عفاف به معنای خاص، یعنی کنترل غریزه جنسی می باشد.

۱-۲-حجاب

حجب و حجاب هر دو مصدر و به معنای پنهان کردن است. حجاب به معنی پرده نیز هست.^۳ دهخدا نیز می نویسد: کلمه حجاب هم به معنای پوشیدن است و هم به معنی پرده و حاجب. استعمال کلمه حجاب در مورد پوشش زن، اصطلاح نسبتاً جدیدی است. در قدیم کلمه ستر که به معنی پوشش است، به کار رفته است.^۴

مقصود از حجاب در کاربرد فقهی و ادبیات فقه، پوشش ویژه ای برای زنان است که بازدارنده نگاه نامحرمان به او و یا مانع انگیزش تمایل جنسی مردان باشد. در یک نگاه کلی، حجاب به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بعد ایجابی و سلبی است. بعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن،

^۱ -نراقی، بی تا، ص ۲۴۳-۲۴۷.

^۲ -علم الهدی، ۱۳۹۱، ص ۲۶.

^۳ -قرشی، ۱۳۷۲، ص ۱۰۳.

^۴ -دهخدا، ۱۳۴۱، ص ۲۸۹.

9. یکی از روش‌های تبلیغ منفی بر ضد حجاب، خصوصاً در شکل چادر این است که معمولاً افراد باحجاب و چادری را افرادی بی‌سواد و بدون فرهنگ معرفی می‌کنند و در مقابل، زنان بی‌حجاب را افراد با فرهنگ به حساب می‌آورند.

با توجه به این که ادعای فوق توسط بعضی افراد، خصوصاً رسانه‌های خارجی و غربی مطرح می‌گردد، به منظور اثبات نادرستی این ادعا دو پیشنهاد ارائه می‌گردد:

الف) الگوهای برجسته‌ی زنان محجبه و چادری در زمینه‌های مختلف به وسیله رسانه‌ها، مثل صدا و سیما و مطبوعات و ... از طریق بیان جلوه‌های زندگانی، و موفقیت‌های آنها در کسب مدارج علمی و فرهنگی معرفی گردند. یکی از مطبوعاتی که تا حدودی در این زمینه موفق بوده است، مجله‌ی «پیام زن» است. در شماره‌های مختلف این مجله مصاحبه‌هایی با زنان متدین و محجبه که دارای موفقیت‌های علمی و فرهنگی بوده‌اند انجام شده است، که مطالعه‌ی آنها به دختران و بانوان توصیه می‌گردد.

ب) شرکت فعال زنان محجبه و دارای مدارک علمی و فرهنگی سطح بالا در کنفرانس‌های خارجی و بین‌المللی، در خنثی نمودن تبلیغات سوء رسانه‌های خارجی و غربی بر ضد زنان محجبه، نقش بسیار مؤثری دارد. یکی از نمونه‌های بارز آن، شرکت گسترده و عالمانه‌ی زنان محجبه در اجلاس پکن بود که نقش بسیار مؤثری را در تصحیح افکار جهانیان درباره‌ی زنان محجبه ایرانی داشته است.

10. همان‌گونه که حکومت‌های لائیک و ضد دین، مثل حکومت رضاخان در ایران و حکومت آتاتورک در ترکیه، با طرح کشف حجاب، به طور برنامه‌ریزی شده به مقابله با آن برخاستند؛ و رژیم طاغوتی شاه نیز به دلیل ماهیت ضد دینی برای مقابله با دین و مقوله‌های دینی، مثل حجاب، دارای طرح و برنامه‌ی مشخص بود؛ لازم است حکومت‌های دینی، از جمله جمهوری اسلامی نیز برای مقابله با بی‌حجابی و بدحجابی، که از مظاهر هجوم فرهنگی غرب است، دارای طرح روشن و مشخص و دقیق و کارشناسانه باشد؛ از این رو، پیش‌نهاد می‌شود شورایی از کارشناسان مسائل شرعی و جامعه‌شناختی و روان‌شناختی

حجاب، با نظارت و حمایت شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل شود و طرحی جامع برای مبارزه‌ی سنجیده و کارشناسی شده با مقوله‌ی بدحجابی و راه‌های گسترش حجاب برتر تهیه نمایند. در تهیه‌ی طرح مذکور لازم است از تجربه‌های زنان محجبه و فرهیخته‌ی حوزوی و دانشگاهی نیز استفاده شود.

11. به زنان و دختران متدین و عفیف پیش‌نهاد می‌شود به طور مستمر مطالعات و تحقیقات خود را درباره‌ی فلسفه، فواید و مسائل حجاب افزایش دهند. این کار دو فایده‌ی مهم دارد:

الف) اعتقاد و ایمان آنها به حقانیت احکام متعالی و نورانی اسلام، افزایش می‌یابد و در نتیجه التزام عملی آنها به رعایت حجاب برتر بیش‌تر می‌شود.

ب) از طریق فوق‌بهتر می‌توانند به تبلیغ و ترویج صحیح و منطقی حجاب برتر اقدام نمایند و حتی در مواقع لازم، از طریق جهاد فرهنگی به پاسخ‌گویی شبهات مخالفان حجاب نیز اقدام نمایند.

12. متأسفانه برخی مطبوعات، با روش سلبی، یعنی از طریق تخریب حجاب برتر، مثل چادر، به طور غیر مستقیم به ترویج حجاب و پوشش مورد علاقه‌ی خود می‌پردازند و چون این روش، روش صحیح و معقولی نیست، به این گونه مطبوعات توصیه می‌شود به جای پیش‌گرفتن روش تخریبی و سلبی، با ابزار منطق و دلیل به ترویج حجاب مورد نظر خود بپردازند.^۱

نتیجه‌گیری

با رعایت حجاب و عفاف از طرف مردان و زنان، جامعه از بسیاری از خطرات حفظ می‌شود و مهم‌تر از همه اینکه با حفظ حجاب، کیان خانواده که اصل‌ترین نهاد اجتماع است در معرض خطر قرار نمی‌گیرد.

^۱ - حجاب شناسی، ج ۱، ص ۹.

براساس آنچه مطرح شد میتوان گفت که حجاب در بعد فردی، سبب امنیت و احترام بیشتر به زنان، دستیابی به موفقیت‌های معنوی و جلب محبت و رضایت خداوند متعال میشود. همچنین پایبندی به حجاب در بعد خانوادگی باعث کاهش عوامل مخل آرامش در زندگی مشترک میشود و منحصر بودن زن و شوهر به یکدیگر و در نتیجه باعث تحکیم روابط خانوادگی میشود. از پیامدهای بدحجابی، سقوط شخصیت انسانی، از بین رفتن آرامش روانی، انحراف استعدادها، کاهش جذابیت زنان برای همسرانشان، افزایش جدایی و طالق، پایمال شدن ایمان و فضایل اخالقی، گسترش فساد اجتماعی و تحریک‌پذیری بیشتر مردان را میتوان برشمرد.

فهرست منابع

*قرآن کریم

- ۱- آریازاده، ناهید، علل و پیامدهای بدحجابی. پایاننامه سطح ۲. جامعه الزهرا، ۱۳۸۱.
- ۲- اسماعیلی، مریم، و کریمی تبار، مریم حجاب برتر و علل بدحجابی. نشریه بانوان شیعه، شماره ۲، ۱۳۸۳.
- ۳- اکبری، محمود مروارید عفاف. قم: انتشارات ظفر خانواده های اسلامی جنسیت و خانواده پژوهش ۲۴، ۱۳۸۰.
- ۴- سایت پرسمان دانشگاهیان. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها. تاریخ نشر: ۹۵/۷/۱۱
14. <https://www.porseman.com>
- ۵- تحلیل سیره فاطمه الزهراء، ج ۱.
- ۶- ابن منظور، محمد بن مکرم، بی تا، *لسان العرب*، بیروت دارصادر.
- ۷- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، بی تا، *مفردات الفاظ قرآن*، بیروت، دارالشامیه
- ۸- طرقي اردکاني، حمیده، ۱۳۸۹، مفهوم شناسی عفاف، فرهنگ پویا، ش ۱۸.
- ۹- نراقی، ملااحمد، بی تا، *معراج السعاده*، تهران، علمیه اسلامیة
- ۱۰- علم الهدی، عبدالرسول، ۱۳۹۱، *ارتباط عفیفانه در تلویزیون و سینما*، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
- ۱۱- قرشی، علی اکبر، ۱۳۷۲، *قاموس قرآن*، چ یازدهم، تهران، دارالکتب الاسلامیه.

۱۲-دهخدا، علی اکبر، ۱۳۴۱، لغت نامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران.

۱۳-زن در آیینه جمال و جلال - جلد : ۱ .

۱۴-جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۱، زن و خانواده در افق وحی، قم، بوستان کتاب.

۱۵- تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، ۱۳۶۶، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.

۱۶-امام خمینی و الگوهای دین شناختی در مسایل زنان، ج ۱ .

۱۷-حکمت نیا، محمود، ۱۳۹۰، حقوق و مسئولیت های فردی و اجتماعی زن، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.